

ĎÁBLÍK

Elektronický zpravodaj pro členy a přátele Cally • Číslo 193 • Vychází 19. ledna 2020

Milí čtenáři,

asi bych si měl založit blog věnovaný jen opravování nepravdivých tvrzení současného ministra průmyslu a obchodu Karla Havlíčka, kterých tento hyperaktivní Babišův zástupce ve vládě vyprodukuje celkem dost. Jedno z těch aktuálně velmi nadužívaných je sousloví „bezemisní jaderná energetika“. Vytváří tak dojem, že jaderná elektrárna pro své fungování nepotřebuje uranové palivo.

Jenže uranová ruda je dosti rozptýlena v balastní hlušině. A i koncentrace samotného uranu ve vytěžené rudě je nízká. Obvyklých 0,1-0,2 % znamená, že z jedné tuny rudy získáme pouhý jeden až dva kilogramy žádaného kovu. Proto jak samotná těžba, tak i další procesy zpracování uranu jsou energeticky velmi náročné. A když se podíváte na jadernou elektrárnu, jde o obrovskou masu materiálů, zejména betonu a oceli, které při své výrobě zatížily planetu i citelným objemem skleníkových plynů.

Na druhou stranu je jaderné štěpení vysoce koncentrovaný zdroj energie a tak se tyto nepominutelné emise rozloží mezi velké množství vyrobené elektřiny a ve výsledku tak lze jadernou energetiku zařadit mezi nízkouhlíkové zdroje. Rozhodně lepší než spalování uhlí, ale i zemního plynu, avšak řádově na úrovni fotovoltaiky nebo větrných elektráren, u kterých při takovém porovnávání také musíme započítat celý životní cyklus.

Pan ministr ví, jak se věc má, ale přesto využívá tato slova jako manipulaci, aby v době, kdy si lidé stále více uvědomují dopady klimatické změny, získával veřejnou podporu pro tento extrémně drahý a i jinak problémový způsob výroby elektřiny. Stejně jako u tzv. „dostavby jaderných elektráren“, tedy ve skutečnosti stavby nových jaderných zdrojů, začínají zmíněný nesmysl opakovat novináři a další politici a nakonec se vryje do mozkových závitů jako něco normálního.

„Bezemisní atom“ posloužil také jako beranidlo ve snaze získat evropské peníze pro snižování emisí skleníkových plynů. V Ďáblíku se věnujeme evropskému jednání o klimatické neutralitě do roku 2050, kde Česko hrálo truchlivou roli ve snaze vynutit si podporu pro své jádro. Peněz bude potřeba opravdu hodně a tak má pan ministr do března předložit návrh na způsob podpory nových reaktorů. Bohužel ale téma obnovitelných zdrojů stále zůstává mimo priority pana Havlíčka. Náš národní energeticko-klimatický plán, který jsme poslali do Bruselu, má jedny z nejmenších evropských cílů a neodpovídá vůbec požadavkům doby. I o tomto si přečtete na následujících stránkách.

Edvard Sequens

TAKÉ NAJDETE

I v porovnání se zeměmi V4 se český klimatický plán drží při zemi	str. 5-6
Nová publikace poradí, jak pomáhat motýlům	str. 7-8
Zaostřeno Enviroskopem	str. 22-23
Pozvánky na akce	str. 24-26

Evropská unie bude do roku 2050 uhlíkově neutrální!

Napínavé vyjednávání Evropské rady skončilo dohodou 27 členských států EU na cíli dosáhnout uhlíkové neutrality do roku 2050. Dohodu na tomto cíli nakonec podpořilo i Česko, které jí dosud blokovalo. Premiér Andrej Babiš stejným postupem vyhrožoval i tentokrát, nakonec však svůj postoj změnil. Jediný, kdo se k cíli nepřihlásil, je zatím Polsko. To se celou dobu pokoušelo vyjednávat posunutí cíle na rok 2070. Dohodu Evropské unie však nakonec nevetovalo a pro zatím získalo pouze výjimku, o které bude Evropská rada znovu jednat v červnu 2020.

Anna Kárníková, ředitelka Hnutí DUHA, řekla: „*Sláva. Cíl uhlíkové neutrality je výhodný hlavně pro Čechy a Češky. Právě my potřebujeme vyčistit vzduch od zplodin ze spalování fosilních paliv, rozvíjet rozvoj čistých domácích obnovitelných zdrojů a vrátit život do naší krajiny. Je dobře, že jej premiér Babiš nakonec nezablokoval. Nyní musí začít makat na ochraně klimatu i doma. Promrhat peníze za jaderný sen by byla chyba. V první řadě je potřeba zvýšit cíl pro rozvoj obnovitelných zdrojů do roku 2030, který má vláda co nevidět poslat do Bruselu a je stále daleko za našimi možnostmi.*“

Alexander Ač, klimatolog a ekolog, Ústav pro výzkum globální změny, řekl: „*Dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050 je nevyhnutná podmínka pro udržení oteplení do 2°C. Poté bychom měli dosáhnout negativní bilance. I když emise EU tvoří klesající podíl globálních emisí, vysíláme tak signál, že to s řešením změny klimatu myslíme vážně.*“

Edvard Sequens, energetický konzultant z Calla - Sdružení pro záchranu prostředí, řekl: „*Smělá, ale nezbytná vize byla schválena. Teď bude zapotřebí rychle pracovat na opatřeních, která emise skutečně sníží. V České republice jde v první řadě o rychlou náhradu spalování uhlí za obnovitelné zdroje energie, hodně práce nás také čeká v dopravě.*“

Tisková zpráva Klimatické koalice (redakčně kráceno)

Otevřený dopis premiérovi a ministrům české vlády k Národnímu klimaticko-energetickému plánu

Nevládní organizace Calla, Greenpeace, Hnutí DUHA a Centrum pro dopravu a energetiku napsali otevřený dopis premiérovi a ministrům české vlády.

*Vážený pane premiére, vážené ministryně a vážení ministři,
dovolte nám vyjádřit hluboké znepokojení vyplývající z podoby návrhu Národního klimaticko-energetického plánu, který se chystáte schvalovat na příštím zasedání vlády.*

Tento klíčový plán nereflktuje ani aktuální vědecké poznání o probíhající změně klimatu a z něho vyplývající doporučení ohledně snižování emisí skleníkových plynů, ani naše povinnosti vyplývající z Pařížské klimatické dohody či nedávno přijatý závazek České republiky být do roku 2050 uhlíkově neutrální.

Navržený vnitrostátní cíl pro snížení emisí skleníkových plynů ve výši 30 % do roku 2030 vůči roku 2005 je ve světle doporučení Zvláštní zprávy IPPC o oteplení o 1,5 °C z roku 2018 naprosto nedostatečný. Podle již zmiňované zprávy IPPC je třeba globálně snížit emise minimálně o 45 % – ovšem oproti roku 2010 a ne 2005 či 1990. Evropská unie jako celek by měla do roku 2030 snížit emise skleníkových plynů o 55 - 65 % v porovnání s rokem 1990.

Plán navíc nepočítá s potřebným rozvojem udržitelných obnovitelných zdrojů energie, které jsou přitom nejrychleji realizovatelným řešením, jak nahradit spalování fosilních paliv a snížit emise skleníkových plynů. Český návrh je na úrovni těch nejslabších zemí EU: strategie navrhuje zvýšit do roku 2030 podíl obnovitelných zdrojů energie pouze na 22 % konečné spotřeby, přestože odpovídající podíl uvedený i v doporučení Evropské komise činil 23 % a ekonomicky dosažitelný potenciál je podle loňské studie Deloitte ještě vyšší.

Plán zároveň musí garantovat, aby občané měli větší možnost se podílet na výrobě, distribuci nebo skladování obnovitelné energie. Komunitní energetika, která staví na principech vlastnictví obnovitelných zdrojů obcemi, družstvy a občany, představuje ve vyspělých evropských zemích nástroj, jak nasměrovat ekonomické benefity projektů do obcí a místních komunit a slouží tak jako příležitost pro místní rozvoj.

Plán však komunitní energetiku přehlíží. Příkladem je nenaplněný slib Ministerstva průmyslu obcím, které měly v rámci Modernizačního fondu získat na své projekty finanční podporu. Ačkoliv byl takovýto návrh původně součástí plánu, jeho finální verze již návrh na financování komunitních projektů neobsahuje. Ponechat tuto perspektivní oblast stranou zájmu je promarněnou příležitostí, jak pro rozvoj obnovitelných zdrojů získat větší podporu veřejného mínění.

Z výše uvedených důvodů Vás žádáme, abyste plán neschválili a vrátili k přepracování tak, aby byl strategií hrdé a silné České republiky, jejíž průmyslová i vědecko-výzkumná základna mají dostatek sil i erudice čelit nutnosti razantně snižovat emise skleníkových plynů.

Jan Freidinger, Greenpeace

Tomáš Jagoš, Hnutí DUHA

Jana Maussen, CDE

Edvard Sequens, Calla

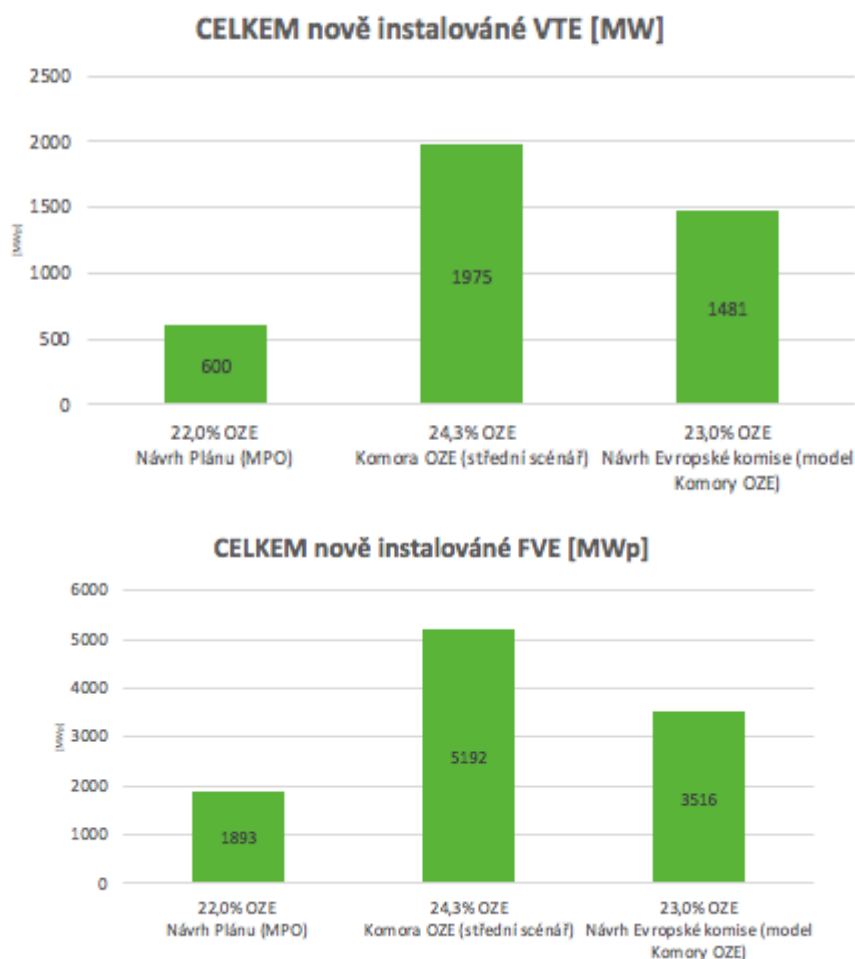
ČR se rozhodla využít jen zlomek možnosti získávat levnou energii z obnovitelných zdrojů

Upravený návrh národního energeticko-klimatického plánu dnes projedná a patrně schválí vláda. Jde o zásadní dokument, který určuje, jakým tempem stát plánuje v příští dekádě rozvíjet jednotlivé obnovitelné zdroje energie a opatření vedoucí k úsporám energie. Celková ambice rozvíjet obnovitelné zdroje je podle analýz Komory obnovitelných zdrojů energie příliš nízká. „Přitom výrobou elektřiny z obnovitelných zdrojů by Česko bylo schopno už v roce 2030 nahradit čtyři pětiny elektřiny doposud vyráběné z uhlí,“ uvedli zástupci sektoru.

První návrh tzv. národního energeticko-klimatického plánu předložila ještě ministryně Nováková v lednu 2019. Počítal s navýšením spotřeby energie z obnovitelných zdrojů ze současných asi 16 % na 20,8 % v roce 2030. Návrh za jeho velmi nízkou ambici opakovaně kritizovali zástupci čisté energetiky, ekologické organizace i obce, kteří požadovali navýšení na alespoň 24,4 %, která odpovídají opatrným, středním scénářům rozvoje obnovitelných zdrojů. V červnu se ke kritice přidala i Evropská komise, jelikož český návrh podkopával společné úsilí států EU navýšit výrobu čisté energie a snížit emise skleníkových plynů v souladu s Pařížskou smlouvou. Evropská komise doporučila Česku navýšení na přibližně 23 %. Ministerstvo průmyslu a obchodu nakonec v listopadu navrhlo navýšení na 22 %, které dnes patrně schválí vláda.

Rozdíl jednoho či tří procentních bodů však při rozkladu není zdaleka tak zanedbatelný, jak se může na první pohled zdát. Na příkladu dvou nejlevnějších zdrojů elektřiny, větrných a fotovoltaických elektráren, je dobře vidět disproporce mezi návrhem MPO (22 %), opatrným scénářem rozvoje podle Komory obnovitelných zdrojů energie (24,4 %) a návrhem Evropské komise (23 %). Podrobnou analýzu

všech sektorů obnovitelných zdrojů, kterou připravili experti Komory OZE, najdete [zde](#).

Grafy: celkový předpokládaný přírůstek nových větrných a fotovoltaických elektráren v letech 2021 až 2030 (v megawatttech; MW).

Štěpán Chalupa, předseda Komory obnovitelných zdrojů energie, řekl: „Drobné navýšení podílu elektřiny z obnovitelných zdrojů považuji za projev ministry dobrého vůle. Doufám, že pro nastartování sektoru to bude dostatečný signál, ale to nám ukáže čas. Nově navržené cíle rozvoje větrných a solárních elektráren jsou však stále zhruba třikrát nižší, než kolik by Česko zvládlo podle - zdůrazňuji - opatrných rozvojových scénářů. I v oblasti rozvoje malých vodních elektráren, tepelných čerpadel, solárně termických kolektorů a větších geotermálních zdrojů vidíme vyšší potenciál než MPO.“

„Moc tomu v kontextu debaty o nedostatku elektřiny nerozumím. Navíc se mi to nezdá ani příliš taktická strategie vyjednávání v Bruselu: jeden procentní bod je pro Česko snadno dosažitelný a my bychom tak lépe přispěli ke společnému unijnímu úsilí v rozvoji obnovitelných zdrojů i ochraně klimatu. Očekávám, že nejspíše až v roce 2023, až se bude poprvé o navýšení hodnot jednat, dojde ke korekci.“

Jan Habart, místopředseda Komory obnovitelných zdrojů energie, řekl: „Opravený návrh stále bohužel počítá s nárůstem spotřeby biomasy ve velkých elektrárnách a teplárnách o 10 petajoulů. To jsme od začátku s obavou o udržitelné získávání biomasy kritizovali. Jako zástupci sektoru bioenergetiky toto vysoké navýšení odmítáme podpořit, stejně jako zvažované dotace na spalování kůrovcového dřeva ve velkých teplárnách.“

Tisková zpráva Komory obnovitelných zdrojů energie

I v porovnání se zeměmi V4 se český klimatický plán drží při zemi

Aliance pro energetickou soběstačnost porovnávala návrhy Národních akčních plánů států V4, tedy Česka, Slovenska, Maďarska a Polska a dále Německa, Nizozemska a Litvy. Přístup vybraných států se významně liší jak ve ztotožnění se s cíli, tak v míře rozpracování a konkrétnosti opatření. Český klimatický plán sází na levná řešení v oblasti „zelené“ elektřiny více než konzervativně. Plán počítá se zvýšením podílu obnovitelné elektřiny ze současných necelých 13 % na pouhých 16,9 % do roku 2030. Například sousední Polsko bude navyšovat svůj závazek ze současných 15 % na 29,5 %. V oblasti elektroenergetiky sází Polsko na výstavbu větrných elektráren, ale také fotovoltaických elektráren, kde díky masivní výstavbě během roku 2019 ztrojnásobili instalovaný výkon ve fotovoltaice a překročili v září 2019 hranici instalovaného výkonu 1 GWp.

Ceny fotovoltaických modulů klesly od roku 2010 o více než 80 %. U vybraných států je zajímavé srovnat, jaké cíle zvolily pro horizont roku 2030. Naplnění cíle v obnovitelných zdrojích nabízí srovnání celkového podílu obnovitelných zdrojů (elektřina, teplo, doprava) s výší podílu zelené elektřiny.

Stát	2020 cíl OZE	2030 závazek OZE	2030 závazek elektřina z OZE
Česko	13 %	22 %	16,9 %
Slovensko	14 %	18 %	25 %
Maďarsko	13 %	20 %	19,1 %
Polsko	15 %	21 %	29,5 %
Německo	18 %	30 %	65 %
Nizozemí	14 %	27-35 %	66 %
Litva	23 %	45 %	45 %

Pro Česko může být ekonomický potenciál rozvoje obnovitelných zdrojů mnohem vyšší. Studie Deloitte zpracovaná pro Svaz moderní energetiky počítá s růstem až 9 000 MW solárních parků z navrhovaných 1 900 MW. Pro restart rozvoje obnovitelných zdrojů bude klíčové oživení investičního prostředí. Jako efektivní nástroj se jeví využití úspěšného schématu aukcí, ve kterých soutěží zájemci o výstavbu nových projektů obnovitelných zdrojů o podporu. Další možností je využití investiční podpory v rámci Modernizačního fondu, do kterého budou putovat příjmy za prodej emisních povolenek.

„Pokud srovnáme plány rozvoje obnovitelných zdrojů pro produkci elektřiny v zemích V4, pak má Česko jednoznačně nejmenší ambice. Daleko před námi je i uhelné Polsko. I přes rychlý rozběh investic

do obnovitelných zdrojů v minulosti je česká elektroenergetika stále přibližně z poloviny závislá na spalování uhlí. Během posledních pěti let přibyl pouze jediný velký větrný park, téměř žádná bioplynová stanice a solární panely rostly jen na rodinných domech. Loni tak dokonce podíl elektřiny z obnovitelných zdrojů klesl pod 13 %. Přitom dekarbonizace ekonomiky sebou přináší prostor pro inovace, které mohou pomoci českým firmám vstoupit na nové trhy,” komentuje aktuální stav české energetiky Martin Sedlák, výkonný ředitel AliES, který také působí jako programový ředitel Svazu moderní energetiky.

Ze zemí V4 plánuje Maďarsko do roku 2030 instalovat obnovitelné zdroje až na cílovou hodnotu 4 600 MW, přičemž více než 4 000 MW lze připsat fotovoltaickým elektrárnám. V Polsku jsou hlavními řešeními, které mají vytvořit stabilní prostředí, zejména energetické klastry, aukční systém podpory, dočasná řešení týkající se systému zelených certifikátů, net metering pro malé výrobce a také celá řada pravidel a podmínek pro výkon činnosti v oblasti výroby elektřiny, zemědělského bioplynu, tepla a biokapalin. V oblasti elektroenergetiky sází Polsko na výstavbu větrných elektráren, ale také fotovoltaických elektráren, kde díky výstavbě překročilo v září 2019 symbolickou hranici instalovaného výkonu 1 GWp a do konce roku tato hodnota mohla narůst o dalších 20 až 30 %. Tento růst fotovoltaik byl zajištěn mimo jiné snížením daně pro malé elektrárny z 23 % na 8 % a státní dotační program těchto projektů. Naopak Slovensko se opírá o velký podíl jaderné energetiky při výrobě elektřiny a velký podíl zemního plynu v teplárenství.

“Polsko vkročilo v posledních letech do rozvoje solárních a větrných parků pomocí aukcí nových kapacit. Úspěšně se tak inspirovalo v Německu. Česko stále na restart rozvoje obnovitelných zdrojů čeká. Stačilo by nám přitom využít zkušenosti sousedních států, které ukazují, že právě pomocí tržní soutěže o podporu lze stavět nové projekty fotovoltaických a větrných elektráren za výhodných podmínek pro spotřebitele,” říká Ivan Touška, analytik Aliance pro energetickou soběstačnost a spoluautor srovnávacího přehledu.

V posledních dvou letech se daří EU oživit růst solární energetiky. Celkový instalovaný výkon fotovoltaických elektráren ke konci roku 2019 dosáhl 132 GW, tedy více než jedna šestina celosvětového množství solárních panelů. Meziročně narostl výkon fotovoltaik v EU o 14 %. Lze očekávat, že tento trend bude pokračovat, s novými cíli pro energii z obnovitelných zdrojů do roku 2030 a dále s ambicí dosáhnout nulových emisí uhlíku do roku 2050.

Studie [Klimatické plány – Českovs další státy do roku 2030](#) k stažení.

Podle tiskové zprávy Svazu moderní energetiky

SÚRAO přiznalo, že dojde k odkladu výběru lokality pro úložiště

Správa úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO) v Plánu činnosti na letošní rok, který má odsouhlasit vláda, přiznává, že dojde k posunutí časových milníků výběru lokality pro úložiště oproti schválené koncepci nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem. Takový posun při jednáních se starosty až dosud zásadně odmítala. Obce a spolky sdružené v Platformě proti hlubinnému úložišti ale kritizují, že k odkladu nemá dojít v případě prvního kroku – výběru preferovaných čtyř lokalit z dnešních devíti. SÚRAO i Ministerstvo průmyslu hodlají dodržet termín tohoto výběru v červnu 2020 navzdory tomu, že slibovaný [návrh zákona o zapojení obcí](#) je teprve v plenkách. Jeho aktuální podobu, která postavení obcí nezlepší, navíc [starostové ostře odmítají](#).

Podle názoru Platformy proti hlubinnému úložišti by mělo dojít k odkladu výběru lokalit, než budou platit takové zákony, které zajistí rovnoprávnější postavení dotčených samospráv vůči státní správě a které umožní obcím i veřejnosti účinně hájit své oprávněné zájmy při rozhodování o nakládání s radioaktivním odpadem.

Jiří Popelka, starosta obce Jistebnice a mluvčí Platformy proti hlubinnému úložišti, řekl: „*Ministr průmyslu Havlíček sice obcím slíbil, že SÚRAO nepožádá o povolení nových průzkumných území dříve, než zákon o zapojení obcí vstoupí v platnost, ledaže by získal souhlas samospráv z lokality. Jenže v navržené podobě obcím zákon nepomůže a čeká nás kolem něj ještě dlouhé dohadování. Ministr by neměl tolik tlačit ani na výběr preferovaných lokalit, dokud nebudou jasná pravidla a těmi je pro nás schválená legislativa.*“

Tisková zpráva Platformy proti hlubinnému úložišti

Nová publikace poradí, jak pomáhat motýlům

Calla vydala novou publikaci „*Ochrana motýlů v zahradě, ve městě a v krajině*“, která srozumitelnou formou seznamuje veřejnost s tematikou ohrožení a ochrany motýlů.

Motýli patří k vůbec nejoblíbenějším skupinám živočichů. A určitě tomu tak není pouze kvůli kráse a barevnosti. Považujeme je také za užitečné pomocníky při opylování volně rostoucích i užitkových rostlin. Přesto se jim v naší přírodě příliš nedaří.

„*Za jejich ohrožením stojí výrazné změny ve struktuře a využívání krajiny, především na zemědělské půdě. Došlo ke scelování pozemků, k úbytku různých drobných louček, mezí, záhumnků a poliček, zkrátka k zániku pestré krajiny. V posledních zhruba sedmdesáti letech motýlů opravdu významně ubývá. Z našich druhů denních motýlů a vřetenušek aktuálně patří do nějaké kategorie ohrožení skoro polovina,*“ vysvětluje entomolog Zdeněk Hanč z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, jeden z editorů nové publikace.

Autoři však nezůstali u popisu neradostné situace. Předkládají čtenářům řadu možností, jak populacím motýlů v zahradách nebo v městské zeleni konkrétně pomoci. Motýli potřebují hlavně tzv. živné rostliny, na kterých se vyvíjejí jejich housenky, a také tzv. nektaronosné rostliny, z jejichž květů sají nektar dospělí motýli.

„Motýlům, ale i dalším živočichům, pomůže především vytváření rozmanitého prostředí. Základní radou je v zahradách nebo parcích nesekat trávnický příliš často a najednou. Rozkvetlý trávník posekaný v jednom termínu se stává pastí hlavně pro housenky, které nenajdou potravu, pokud vůbec dokážou nájezd sekačky přežít,“ říká Jiří Řehounek z Cally, který je druhým z editorů.

Z nové publikace se zájemci dozvědí, které druhy rostlin jsou živné a nektaronosné, jak je na zahradách a v městské zeleni podpořit, jak založit květnatý pás, jak trávnický sekat a čemu vadí jejich mulčování. Publikace se věnuje i místům, která jsou z pohledu ochrany motýlů významná, ačkoli to může vypadat překvapivě. Jde např. o městské sady, silniční okraje nebo brownfieldy a tzv. „novou divočinu“.

Publikaci v tištěné podobě mohou zájemci získat zdarma v kanceláři Cally nebo na akcích, které Calla pořádá pro veřejnost (např. pravidelné besedy z cyklu Zelené úterky, přírodovědné vycházky pro veřejnost apod.). Elektronická verze publikace v pdf je ke stažení zde: http://www.calla.cz/data/hl_stranka/ostatni/brozura_motyli_web.pdf.

Další informace o ochraně městské přírody najdete na specializovaném webu „Příroda ve městě“ (www.calla.cz/prirodavemeste).

Tisková zpráva Cally

Každý den jeden rybník: další hřebík do rakve vodním broukům?

Vlny veder a nastupující srážkový deficit posledních několika let jsou výmluvným odrazem probíhajících klimatických změn. Sucho postihuje především nížinné oblasti našeho státu. Ministerstvo zemědělství proto přišlo loni na jaře s plánem, jak ochránit Česko před stále větším suchem. Návrh spočívá v podpoře výstavby nových rybníků a nádrží na „podporu zadržení vody v krajině“. Potenciální užitek z výstavby těchto nádrží je ale diskutabilní, pokud se bude jednat o typické nově budované rybníky bez jakékoliv vegetace a často se zpevněnými břehy. Odpar vody z otevřené hladiny je totiž mnohem vyšší než z mokřadů zarostlých vegetací, a to hlavně u rybníků v zemědělské krajině. Zároveň má nad hladinou vody často kontrolu hospodařící subjekt, který s ní může v rámci zákonných limitů manipulovat dle svého uvážení.

Otázkou také je, kde takové nové rybníky a nádrže budou vznikat. Už teď je zřejmé, že některá nová vodní díla budou vznikat na biologicky cenných lokalitách, například dlouho diskutované vodní dílo Skalička plánované na řece Bečvě. V naší krajině se navíc nachází řada malých mokřadů, např. průsaky meliorací uprostřed lánů polí, podmáčené olšiny, mrtvá ramena řek, podmáčené louky,

neobhospodařované rybníky či menší tůně v selských pískovkách. Obáváme se, že přesně na takových „nevyužitých“ plochách bude tlak na výstavbu rybníků největší, aby z těchto ploch byl „alespoň nějaký užitek“. Bohužel tak budou zanikat cenné a často i ohrožené biotopy, které často mohou sloužit jako tzv. nášlapné kameny (*stepping stones*) pro řadu vodních organismů migrujících krajinou či jako důležitá refugia.

Zánik takto biologicky cenných lokalit je ve světle masivního úbytku početnosti a biodiverzity hmyzu jasný krok zpět. Podobně jako u přehradních nádrží může výstavbou takových malých vodních ploch zaniknout jiný, mnohem cennější biotop. Rybníky se navíc často dřív nebo později začnou intenzivně obhospodařovat a dojde v nich k akumulaci živin, což nesvědčí celé řadě vodních organismů.

Význam stávajících vodních a mokřadních ploch potenciálně ohrožených neuváženým a nekoordinovaným vytvářením nových vodních ploch můžeme ukázat na několika druzích drobných vodních brouků, kteří jsou dobrými bioindikátory zachovalosti těchto biotopů. Z našich 405 druhů vodních brouků je 44 % zapsaných v Červeném seznamu ohrožených druhů. Měli bychom se proto snažit nejen chránit jejich stávající známé lokality, ale snažit se o ochranu podobných biotopů v jejich okolí, kde mohou najít tyto druhy nové útočiště.

Na březích rybníků s odhaleným písčito-jílovitým substrátem nebo na malých selských pískovkách či malých kalužích lze například najít asi 2 mm velkého brouka zeměkopa (rod *Georissus*). V České republice se vyskytovaly tři druhy tohoto rodu, ale do současnosti přetrvál jen jeden ohrožený druh. Tento rod dříve pravděpodobně obýval zejména šterkopísečné lavice našich řek nebo aluviální tůně, které v průběhu minulého století až na výjimky zanikly díky narovnání a úpravě říčních koryt. Zároveň má zajímavou strategii k přežití: dospělci si lepí na tělo bahno či písek a vypadají jako chodící hrudky substrátu, čímž unikají pozornosti.

Další zajímavou skupinou jsou draví potápníci rodu vlažník (*Bidessus*). Zástupci tohoto rodu (např. *B. grossepunctatus*) často preferují zastíněné nádrže či malé podmáčené deprese s hustým porostem vegetace, především rašeliníku. Nejčastěji jsou nalézáni v malých kalužích, tůních či neobhospodařovaných rybnících s rašelinnými břehy. Naopak druh *B. delicatulus* byl nalezen v několika řekách se šterkopísciťm dnem, např. na Bečvě.

Tito brouci jsou pouze malá ukázka „skryté“ biodiverzity malých mokřadů rozptýlených v naší krajině. Společným znakem mnoha těchto vodních brouků jsou špatné letové schopnosti. Jsou proto dobrými indikátory zachovalosti daných biotopů. Také to znamená, že nedokáží uniknout těžké technice při výstavbě nových nádrží a v případě zániku daného biotopu těžko osídlují nové biotopy. Zánik jednotlivých mokřadů a jejich přeměna na rybníky nebo dokonce údolní nádrže proto představuje pomyslný „hřebíček do rakve“ vedoucí

k dalšímu zhoršování stavu biodiverzity našich vodních bezobratlých.

Chce-li tedy ministerstvo zemědělství bojovat se suchem a zadržovat vodu v krajině, bylo by lépe se po vhodných opatřeních poohlédnout jinde. Ta shrnujeme v několika z našeho pohledu nejdůležitějších bodech, ačkoliv všechny již zazněly či byly napsány jinde:

- zmenšení velkých lánů polí
- obnova remízků a podpora tzv. agrolesnictví
- podpora tvorby organické hmoty v půdě, která zadrží velké množství vody, pomocí vhodných meziplodin apod.
- podpora pěstování vhodných protierozních plodin na svažitých pozemcích
- zrušení meliorací a zastavení dalšího zbytečného odvodňování krajiny – např. novými melioračními strouhami v lesích
- zvýšená podpora renaturalizace řek a potoků, zejména obnova původních meandrujících koryt kdysi narovnaných toků, aby došlo ke zpomalení odtoku vody z našeho území

Chápeme, že navenek lépe působí výstavba velkých přehrad či nových rybníků než zadržení vody v mokřadech či jiná „měkká“ opatření, ale přírodě blízký způsob je podle našeho názoru mnohem efektivnější a často levnější.

Zároveň by bylo také žádoucí před plánovanou výstavbou nových vodních děl v krajině provést inventarizační průzkum rostlin i živočichů. Tento krok by byl zásadně omezen, pokud by vstoupila v platnost novela zákona a výstavba malých vodních děl by byla pouze na ohlášení. Nakonec by každá takováto výstavba měla být konzultována s orgány ochrany přírody, biologi či např. Českým svazem ochránců přírody. Tím by nové nádrže mohly plnit i další funkce v krajině nad rámec zadržení vody a ochrany před povodněmi.

Nebojujeme tímto za zákaz výstavby malých vodních nádrží v krajině. Naším cílem je upozornit dotčené úřady, projektanty a stavaře na přehlížené a ohrožené druhy živočichů, kteří s námi sdílejí stejné prostředí a jejichž životní prostor neustále ubývá, i když někdy je to vedeno bohubílymi úmysly.

Vojtěch Kolář & David Boukal

psáno pro Ekolist (originál včetně odkazů na použitou literaturu najdete na <https://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/vojtech-kolar-a-david-s.boukal-kazdy-den-jeden-rybnik-dalsi-hrebik-do-rakve-vodnim-broukum>)

Legislativní orkán v ochraně přírody pokračuje

Do nového roku s novou legislativou, řekla si zřejmě vláda a nerušeně pokračuje v přípravě problematických legislativních úprav, o kterých jsme už v Ďáblíku psali. O přípravách novely stavebního zákona se nebudu šířit, podrobněji se jim a také kritice této vysoce kontroverzní novely v režii Hospodářské komory budeme věnovat ne lednovém Zeleném úterku (pozávanou vizte na konci Ďáblíka).

A teď co tu máme dál. Novela drážního zákona, která umožňuje kolem železnic kácet jakýkoli strom s jen teoretickou možností pádu na trať, už platí. Poslanecká sněmovna podle očekávání přehlasovala veto Senátu, aniž by se většina poslanců obtěžovala zjistit něco o současném, již tak poměrně benevolentním stavu.

Tzv. invazní novela prošla hladce vládou a míří do parlamentu. Přestože se tváří, že v ní jde hlavně o negativní dopady invazních druhů na naši přírodu, ve skutečnosti zavádí hlavně dvě nebezpečné novinky. V podstatě ze seznamu invazních druhů vyjímá douglasku tisolistou a umožňuje tak *de facto* sázení jejich monokultur. A zcela nesystémově také vyjímá kácení v ochranném pásmu vodovodů a kanalizací z běžného

povolovacího režimu kácení. V případě jejího přijetí tak hrozí další nekontrolované kácení stromů, tentokrát zejména v intravilánu měst.

Jak je vidět, naše hrdinná vláda zřejmě hodlá proti suchu a ztrátě biologické rozmanitosti bojovat kácením vzrostlé zeleně. Vskutku originální recept. Moc to ovšem nekoresponduje s obsahem sociálních sítí, kde se to hemží fotografiemi usměvavých politických lídrů vysazujících stromečky. Nově vysázené stromky však staré pokácené velikány hned tak nenahradí, navíc mohou na některých místech přírodě spíše uškodit (více např. v článku „Vysadit strom na každou volnou plochu není univerzální dobro“ na Ekolistu).

A jen na okraj dodejme, že vládou též hladce prošla strategie, jejímž cílem je bojovat s nelegálním zabíjením a otravami volně žijících živočichů. Na nátlak střeleckých asociací z nich však ministerstvo životního prostředí vykuchalo kapitolu o toxickém olovu, které se do přírody dostává z olověného střeliva.

Zaujalo mne, že v některých případech nátlak „nikým nevolených neziskovek“ nikomu z vrcholných politiků nevadí. Vždyť co jiného jsou Hospodářská komora, Federace strojířů nebo LEX – Sdružení na ochranu práv majitelů zbraní? Nikdy by mě nenapadlo upírat jim právo na ovlivňování politiků, jen mě zarazí dvojitý metr, kterým se u nás nevládní organizace posuzují, když Člověk v tísni nebo Hnutí DUHA jsou neziskovky „politické“ (a „nenažrané“). Možná bych mohl začít vykřikovat, že je to všechno „kampaň“ a „účelovka“.

Přitom existuje řada oblastí, které po nové legislativě přímo volají, ale politici jako by si seděli na uších. Příkladem budiž regulace (když ne rovnou zákaz) tzv. zábavní pyrotechniky, která nade vší pochybnost působí hospodářské škody, uvolňuje do okolí toxické látky, překračuje hlukové limity, mrzačí lidi, děsí malé děti a zabíjí zvířata. V českých podmínkách si však umím představit, jak by snaha o regulaci dopadla. Na scéně by se brzy objevila Komora výrobců zábavní pyrotechniky, Federace lampiónů štěstí a Sdružení na ochranu práv uživatelů petard, které by společnými silami vysvětlily politické reprezentaci, že to není dobrý nápad.

Jiří Řehounek

Zelený kruh: Ministryně Dostálová blokuje cestu ke zlepšení stavebního zákona

Připomínky desítek institucí doručené na konci roku k paragrafovanému znění nového stavebního zákona zřetelně ukazují, že návrh Hospodářské komory je nutné kompletně přepracovat. Legislativní zmetek s ohledem na množství a radikálnost připomínek nelze opravit, a vláda by měla urychleně ustavit nadresortní skupinu pro přípravu nového věcného záměru. Ten by měl zohlednit nejen systémové požadavky, které zazněly během připomínkovacího řízení, ale především dobrou zahraniční praxi a kvalitativní analýzu povolovacích procesů. Tu MMR překvapivě dosud nezajistilo.

„Prohlášení ministryně Dostálové o tom, že návrh připravený Hospodářskou komorou nestáhne a pouze

věnuje delší čas vypořádání doručených připomínek, považujeme za nepřijatelné. Kromě zjevné neschopnosti reagovat racionálně na dlouhodobou a sílící kritiku se ministryně rozhodla de facto blokovat cestu k lepšímu zákonu," uvedla Petra Kolínská, která vede kampaň Zeleného kruhu za lepší stavební zákon.

„Přístup MMR považujeme za kontraproduktivní. Jde o plýtvání lidskými silami a odkládání řešení problému. Celý způsob přípravy zákona je vadný, výstupy vypadají podle toho, a dílčí zapracování připomínek to nemůže vyřešit," konstatoval Václav Orcígr, vedoucí kampaně Praha - město pro život.

Skupina environmentálních NNO podala jménem Zeleného kruhu na konci prosince k návrhu zákona řadu zásadních připomínek, v nichž požaduje přepracovat

věcný záměr po dohodě s klíčovými ministerstvy a na základě kvalitativních analýz realizovaných povolovacích řízení a rešerší dobré praxe v jiných státech EU. Při novém zpracování věcného záměru požadují nevládní organizace respektovat dříve schválené strategické dokumenty, zejména [Strategický rámec ČR 2030](#) a [Politiku architektury a stavební kultury České republiky](#).

Další klíčový požadavek se týká řádné ochrany veřejných zájmů v oblasti životního prostředí, požární bezpečnosti a památkové péče. Tento cíl splní nejlépe samostatné orgány státní správy, které budou mít kompetenci vydávat závazná stanoviska. Racionalizovat procesy uvnitř dotčených orgánů a mezi nimi, snížit jejich celkový počet je přitom důležité udělat na základě výsledků kvalitativní analýzy. Stát také musí zajistit plnění zákonných lhůt ze strany úřadů.

Aktuální analýza Parlamentního institutu „Ochrana veřejného zájmu ve stavebním řízení“ ve vybraných evropských státech prokázala, že nezávislost a silná pozice orgánů státní správy v oblasti životního prostředí či památek není překážkou pro rychlé rozhodování.

Polsko a Německo má dotčené orgány mimo stavební úřad a mají v povolování silnou procesní pozici. Přitom v [žebříčku Doing Business](#) zaujímá Německo 30 příčku (126 dnů) a Polsko 39 příčku (137 dnů), Česká republika zaujímá 157 příčku s 246 dny potřebnými pro získání povolení.

„Zjednodušit a zrychlit procedury vzhledem ke stavebníkům je jistě potřebné, ale není možné to dělat na úkor bezpečnosti lidí nebo ochrany hodnot v území. Vláda a Ministerstvo pro místní rozvoj by se měly inspirovat zahraniční praxí a potřebné změny navrhnout na základě kvalitativní analýzy dostatečně velkého vzorku ukončených povolovacích řízení," uvedla Petra Kolínská ze Zeleného kruhu.

Tisková zpráva Zeleného kruhu a sdružení Arnika

EIA na obchodní centrum u Husovy třídy

Když bylo před časem na žádost investora zastaveno zjišťovací řízení EIA k novému obchodnímu centru u Husovy třídy v Českých Budějovicích, nepředpokládali jsme, že by si investor stavbu rozmyslel. Bohužel jsme měli pravdu. Firma JTH Group teplického developera Jaroslava Třešňáka podle očekávání záměr nevzdává a rozjíždí s trochu vylepšeným projektem další zjišťovací řízení EIA. Změny v projektu však určitě nemohou zakrýt podstatu záměru: Jde o další zbytečný „obchodák“ plánovaný na nevhodné místo.

Do 26. ledna může záměr kdokoli připomínkovat ve zjišťovacím řízení tzv. oznámení EIA. Všechny potřebné dokumenty jsou ke stažení na https://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_JHC925.

Jiří Řehounek

Alejí kolem silnic nadále ubývá. Dva vykáčené stromy nahradil jediný

V devíti krajích v roce 2018 převažovalo kácení. Okolo cest zmizelo 17 657 stromů a nahradilo je jen 8749 sazenic. Krajské správy silnic navíc 28 % stromů vysadily na jiných místech, než je vykácely. Došlo k výraznému zhoršení, neboť o rok dříve byl poměr vysazených a pokácených stromů vyrovnaný. Nejlépe na tom byl v roce 2018 Liberecký kraj, kde za každý vykáčený strom silničáři vysadili necelé 2 nové. Na opačném konci žebříčku se umístil Karlovarský kraj s jediným vysazeným stromem za 9 poražených. Z české krajiny i nadále mizí levná a účinná ochrana před extrémními teplotami a suchem i naše historické dědictví.

Podle údajů krajských správ údržby silnic se nejvíce sázelo v Libereckém kraji (910 vysazeno, 535 vykáčeno), na Vysočině (1771 vysazeno, 2182 vykáčeno) a v Ústeckém kraji (334 vysazeno, 399 vykáčeno). Nejvíce stromů kolem silnic mizelo v Karlovarském (127 vysazeno, 1200 vykáčeno), Pardubickém (178 vysazeno, 1605 vykáčeno) a Plzeňském kraji (181 vysazeno, 1204 vykáčeno). Dlouhodobě vede kácení, neboť od roku 2003 ubylo 251 tisíc stromů, které nahradilo jen 151 tisíc sazenic. To odpovídá 5 vysazeným stromům za 8 poražených.

„Vláda téměř před třemi lety slíbila, že proti klimatické změně bude bojovat mimo jiné i systematickou výsadbou kolem silnic. Bohužel, jsme svědky, že stále dochází k úplnému opaku. Stromy přitom pomáhají chladit vzduch a zadržovat vodu, což bychom během sucha a nekončících veder potřebovali jako sůl. Aleje kolem silnic by se tak za pár let mohly stát minulostí,“ říká Marcela Klemensová z Arniky, vedoucí kampaně Zachraňme stromy.

Správně vysazované a udržované stromy podél silnic jednoznačně zmírňují důsledky extrémních výkyvů počasí. Chrání vozovky i okolní krajinu před horkem, během přívalových dešťů zpevňují zem a zadržují vodu, v zimě chrání před silnými větrnými poryvy a sněhovými jazyky.

„Sázení stromů podél cest nadále komplikují hlavně vlastnické vztahy. Vhodné pozemky vlastní většinou soukromníci, kteří náhradní výsadbu často nepovolují. Pomohla by změna zákona, která umožní správcům silnic pozemky vykupovat. I nadále věříme, že vláda své sliby splní a nakonec pomůže vrátit stromy podél cest, kam patří,“ uzavírá mluvčí Arniky Jiří Kaňa.

Tisková zpráva Arniky

Alejí roku 2019 se stala památná alej u Rakovnického potoka

Prvenství v devátém ročníku ankety míří do Středočeského kraje. Historická alej, kterou tvoří lípy, jilmy a javory, si získala přízeň 731 hlasujících. Arnika k vítězné aleji na jaře umístí pamětní ceduli.

Celkové výsledky ankety za rok 2019 najdete na www.alejroku.cz/2019/vysledky-2019

„V devátém ročníku soutěžilo rekordních 96 alejí a stromořadí ze všech krajů České republiky, kterým svůj hlas poslalo více než 7,5 tisíce lidí. Jsme nadšeni, že rok od roku počet nominovaných alejí stoupá. Je vidět, že lidé mají o aleje zájem a na krásná zákoutí naší krajiny jsou patřičně hrdí,“ říká Karolina Kostíková z Arniky.

Alej u Rakovnického potoka tvoří 540 stromů a s délkou 3,7 km je nejdelší alejí památných stromů v České republice. Vysázená byla začátkem 20. století za účelem zpevnění břehů potoka a ochraně před ničivými povodněmi. Pro Rakovník je významným přírodním prvkem a historickou památkou, proto ji městský úřad v roce 2003 vyhlásil památnou alejí.

Památná alej u Rakovnického potoka

Koncem května roku 1872 se městem Rakovníkem prohnala ničivá povodeň, která s sebou odnesla nejméně 5 domů a zaplavila náměstí. Při povodni zahynulo i několik měšťanů včetně dětí. Tehdejší starosta Trojan rozhodl o úpravě koryta Rakovnického potoka, aby zamezil další ničivé povodni v budoucnosti. Dle projektu se mělo koryto toku posunout jižněji od náměstí, počítalo se také s prohloubením dna a zvýšením břehů. Projekt byl ale příliš drahý a městská rada na jeho realizaci nesehnala potřebné finance. V roce 1872

a 1873 byla provedena tedy jen nejnutnější opatření pro úpravu toku, jako například osázení břehu vrbami, které zachytávaly naplavené bahno a písek. Koryto potoka jimi později značně zarostlo a břehy nebyly dost pevné. Konečnou úpravu koryta Rakovnického potoka provedla firma Ing. Velflíka v roce 1902. Podstatnou změnou se stalo osázení toku lípami, které přispěly nejenom ke zpevnění břehů, ale současně se obyvatelům naskytla možnost příjemné procházky stinnou alejí v horkých letních dnech.

V současnosti alej podél Rakovnického potoka čítá 540 stromů a s délkou 3,7 km je nejdelší alejí památných stromů v České republice. Převážnou část aleje tvoří lípy malolisté (*Tilia cordata*), dále pak lípy velkolisté (*Tilia platyphyllos*), jilmy horské (*Ulmus glabra*), javory mléč (*Acer platanoides*) a javory kleny (*Acer pseudoplatanus*). Jako památná byla alej vyhlášena Městským úřadem v Rakovníku v roce 2003, neboť je pro město nejen důležitou historickou památkou, ale

i významným přírodním prvkem. Tvoří zelenou páteř města a vytváří podmínky pro migraci i život celé řady živočichů a rostlin. Dobré životní podmínky pro faunu a flóru dokládá i výskyt rodinky ledňáčků říčních a čápů černých, kteří se zde v posledních letech objevují. Svou polohou alej památných stromů také významně ovlivňuje bioklimatické podmínky v centru města a poskytuje obyvatelům příjemné stinné místo k odpočinku.

Vlivem povětrnostních podmínek a špatného zdravotního stavu několik starých památných stromů v minulosti zaniklo. Město Rakovník průběžně doplňuje alej výsadbou nových lip, aby byla zachována pro budoucí generace. K výročí 100 let republiky bylo v roce 2018 vyhlášeno 130 mladých lip v aleji za památné.

Autorka textu: Anna Habartová, fotografie: Petr Růžek

Tisková zpráva sdružení Arnika

MALÝ OPRAVNÍK BIOLOGICKÝCH OMYLŮV OBSAHU

Smrtelně jedovatý smrtihlav

Největšího lišaje, s nímž se u nás můžete setkat, provázejí omyly a mýty od nepaměti. Většina z nich zjevně souvisí se žlutou kresbou v přibližném tvaru lidské lebky, kterou nosí lišaj smrtihlav na hrudi. Ale ani schopnost při hrozícím nebezpečí pištět nebo ujíždění na včelím medu, kvůli kterému tento motýl proniká do úlů, mu na pověsti určité nepřidaly.

Přílet smrtihlava měl prostě přinášet neštěstí či smrt. Lidé ho měli údajně i přibíjet na dveře, což zřejmě mělo přivodit štěstí a život, nikoli ovšem lišajovi. Mnozí lidé těm báchorkám věří dodnes. Slyšel jsem i „názor“, že lišaj smrtihlav je nebezpečný a prudce jedovatý, ovšem bez konkrétního vysvětlení, jak by mohl člověka ohrozit.

Jediné nebezpečí spojené se smrtihlavem, jež mne v této souvislosti napadlo, je tak ukryto ve starém českém moudru: Nejhorší smrt je z vyděšení.

Jiří Řehounek

Přímá ochrana hnízd čejky chocholaté v roce 2019

Čejka chocholátá patří mezi ptačí druhy, kterým se Česká společnost ornitologická (ČSO) dlouhodobě věnuje. Od roku 2015 existuje zacílený dotační titul na ochranu jejich hnízdišť na orné půdě a zemědělci si k němu postupně nachází svoji cestu. V roce 2019 bylo do tohoto opatření zařazeno už 465 ha plochy 46 podniků, což dokládá postupný nárůst zájmu o podporu čejky mezi zemědělci.

Bohužel minimálně další dva roky nebudou mít noví zájemci možnost do opatření vstoupit, protože v rámci stávajícího programového období, které končí v příštím roce, jsou prostředky vymezené už jen na zajištění běžících závazků a začátek nového období bude minimálně o jeden rok posunutý kvůli složitým jednáním o budoucí podobě Společné zemědělské politiky. V mezidobí (tzv. překlenovací období) bude možné jen prodloužit stávající úvazky.

Jednou z hlavních možností, jak čejkám v současné době pomoci, tak zůstává přímá ochrana hnízd. Mláďata z prvních snůšek mívají větší předpoklady pro dosažení vzletnosti, protože se líhnou z větších vajíček a do příhodnějších podmínek z pohledu nabídky potravy. Na místní úrovni může mít cílená ochrana i významnější ochranný efekt a současně se daří touto cestou šířit osvětu mezi zemědělci. V roce 2019 se podařilo předejít destrukci 41 hnízd zemědělskou technikou, zejména na Českobudějovicku.

Potěšitelný je rostoucí zájem veřejnosti o ochranu čejek – jen v loňském roce se na ČSO obrátili tři zájemci, kteří se nakonec i aktivně zapojili do mapování hnízdního výskytu včetně dohledávání ohrožených hnízd. V příštím roce bychom rádi motivovali další zájemce např. organizací společného mapování v terénu.

Tisková zpráva ČSO

VYŠLO

Denní motýli a vřetenušky jižních Čech

Jihočeský kraj vydal na sklonku loňského roku novou výpravnou knihu „Denní motýli a vřetenušky jižních Čech“, na které se autorsky podíleli Zdeněk Hanč, Jiří Beneš, Zdeněk Faltýnek Fric, Alois Pavlíčko a Michal Zapletal.

Na krajském webu je publikace představena takto: „*Tento atlas představuje všechny druhy denních motýlů a vřetenušek Jihočeského kraje, včetně druhů vymřelých i vzácných migrantů. Přináší údaje o jejich aktuálním i historickém rozšíření včetně síťových map, údaje o změnách v jejich výskytu, příčinách ohrožení a řeší možnosti jejich podpory a péče. Poprvé také uvádí aktuální regionální červený seznam denních motýlů a vřetenušek pro Jihočeský kraj. Nedílnou součástí publikace je také množství fotografií živých motýlů pořízených v poslední dekádě převážně v jižních Čechách a také fotografie jejich jihočeských biotopů.*“

Další informace včetně možnosti zakoupení či objednání této podařené knihy najdou zájemci na <https://zp.kraj-jihocesky.cz//denni-motyli-a-vretenusky-jiznich-cech.html>.

Jiří Řehounek

Newsletter Chytrá energie 1/2020

Nevládní ekologické organizace, které se v Česku věnují problematice energetiky a ochrany klimatu, vydávají elektronický newsletter Chytrá energie. Na počátku roku tak vyšlo jeho nové číslo, které si můžete [přečíst zde](#).

V obsahu komentujeme přípravu českého klimaticko-energetického plánu, vyjednávání o uhlíkově neutrální Evropské unii a podrobněji rozebíráme Evropskou zelenou dohodu. Českou reflexí na klimatické požadavky je vládní uhelná komise. Ptáme se: odstaví uhlí? V tuzemsku je také jako hlavní

nástroj omezení skleníkových plynů prosazovaná jaderná energetika. Že nejde o reálný plán, popisujeme v dalším z článků. A čtenáři se dozví i o komunální obnovitelné energetice.

Edvard Sequens

Jaderný odpad č. 2/2019

Calla ve spolupráci s Hnutím DUHA vydala další číslo zpravodaje Jaderný odpad, který je věnovaný problematice hledání řešení, jak naložit s jaderným odpadem. Po nadějných změnách ve vedení Správy úložišť z kraje roku 2019, jež slibovaly odblokování konfliktu patové situace mezi obecními samosprávami a státními úřady, se nám zase začíná stmívat. Návrh zákona, který měl zlepšit postavení obcí, nepřináší potřebné změny a vyžádané připomínky obcí ministerští úředníci zahodili. Zodpovědný ministr průmyslu Havlíček pak razantně slibuje vybrat čtyři lokality do poloviny nadcházejícího roku 2020 navzdory všem.

Ve zpravodaji se o tomto aktuálním dění dočtete, zveřejňujeme i stanoviska Platformy proti hlubinnému úložišti, která vydala k postupu přípravy věcného záměru zákona o zapojení obcí do procesu výběru a výstavby úložiště a k přizvání zástupců obcí do Poradního panelu expertů pro výběr čtyř lokalit úložiště. Podíváme se na některé akce, které se v Česku uskutečnily a také na dění u našeho souseda – v Německu. V pravidelném rozhovoru tentokrát zpovídáme Edvarda Sequense, který se problematice věnuje už pěknou řádku let a nyní pracuje jako sekretář zmíněné Platformy.

Calla

Jak využít potenciál komunitní energetiky

Slibný rozvoj obnovitelných zdrojů energie byl v Česku zastaven průšvihem se solárními elektrárnami. Předražená cena za jejich elektřinu spolu s výstavbou na zemědělské půdě otočila veřejné mínění proti obnovitelným zdrojům. S vaničkou se však vylilo i dítě a stopku dostaly všechny OZE bez rozdílu.

Nedostatkem první vlny rozvoje OZE (2005-2013) však bylo i slabé zapojení veřejnosti.

Zatímco na západ od našich hranic patřily k prvním průkopníkům obce či družstva a k nástupu obnovitelných zdrojů došlo zdola, v Česku začaly stavět první velké projekty investiční skupiny s nejasným původem. Na Západě tak vznikla poměrně silná důvěra v obnovitelné zdroje ze strany veřejnosti a také stabilní podpora. Češi jsou však k obnovitelným zdrojům skeptičtí a nové projekty již šestým rokem prakticky nevznikají.

Je nezbytné, aby další pokračování rozvoje obnovitelných zdrojů vsadilo na komunitní energetiku. Zapojit obce a občany a umožnit jim si vyrábět vlastní obnovitelnou elektřinu nebo teplo. Tento směr podporuje i Evropská unie, a proto v loňském roce přijala legislativu, která členským zemím umožňuje vtáhnout veřejnost

do energetické transformace v daleko větší míře, než tomu bylo doposud.

Nová příručka [Jak využít potenciál komunitní energetiky](#), proto vysvětluje, co nová energetická legislativa EU přináší a pomocí příkladů z různých koutů Evropy ukazuje, jak tato pravidla pomáhají odstraňovat bariéry v komunitní a občanské obnovitelné energetice. A obsahuje i návrhy na praktické kroky. Příručka je určena zejména pro místní samosprávy a environmentální skupiny, členy a členky vznikajících nebo už fungujících energetických družstev nebo aktivní občanky a občany.

Tomáš Jagoš, Hnutí DUHA

Za komunitní energetikou do Německa

Hnutí DUHA v rámci projektu na podporu komunitní energetiky, do kterého je zapojena Calla počátkem listopadu uspořádalo studijní cestu o obnovitelných zdrojích energie (OZE) pro představitele obecních samospráv a zástupce soukromého sektoru. Patnáctičlenná skupina navštívila během třídní cesty první německou energeticky soběstačnou obec Feldheim, dvě energetická družstva a Institut pro pokročilá studia udržitelnosti (IASS) v Postupimi.

Cílem cesty bylo zlepšit znalosti a povědomí o současných možnostech a výhodách obnovitelných zdrojů energie. Účastníci se zajímali především o podmínky komunitních projektů občanských spolků, družstev a obcí. Takoví vlastníci energetických zdrojů patří spolu s jednotlivými občany mezi samovýrobce obnovitelné energie, jejichž zapojení je podle Evropské komise klíčové v dosažení klima-energetických cílů – třetina energie z OZE do roku 2030.

Schopnost vyrábět si vlastní energii dává lidem určitou moc a kontrolu. Technologie využívající OZE dává poprvé od zavedení elektřiny jednotlivcům a komunitám možnost energetické soběstačnosti. V Německu se komunitní energetika rozvinula právě díky iniciativě energetických družstev, které si v 90. letech začali

instalovat vlastní solární panely. Na tyto pionýrské projekty navázal zákon EEG zajišťující výkupní cenu, díky kterému se energetické družstevnictví (ať občanské či obecní) mohutně rozšířilo.

Původně občanskou iniciativu brzy začali přejímat také místní samosprávy. Mnoho starostů využilo příležitosti pro své obce a mnoho dalších se časem inspirovalo. Obnovitelné zdroje nabízejí možnost, především venkovu, jak diversifikovat svoje hospodaření, vytvořit pracovní místa, zvětšit soběstačnost, zvýšit příjmy do obecní kasy a v neposlední řadě udělat něco pro životní prostředí.

Takové motivace vedly i starostu a obyvatele Feldheimu, když se rozhodli nechat u své obce postavit prvních 5 z nynějších 55 větrných elektráren. Na jednu turbínu se složili místní, zbylé čtyři financovali firmy nebo družstva z měst či obcí, kde pro stavbu nejsou vhodné podmínky. Tak vznikl postupně celý park, který dnes vyrobí několiksetkrát více než spotřebuje blízký Feldheim. Aby však v bezvětrných dnech nepřestalo svítit, vybudovala obec také bateriové uložení pro případ úplného výpadku dodávky energie. V obci stojí také bioplynová stanice, která ve spolupráci s místními farmáři produkuje a dodává teplo domácnostem, které se rozhodly přispět na obecní teplovody.

Obec Luckenwalde zase s pomocí místního družstva staví na obecních budovách solární panely a dlouhodobě tak nejen vylepšuje vlastní rozpočet, ale utracené peníze ještě multiplikují svůj užitek pro místní komunitu, místo aby rovnou odtekly k společnostem provozujícím vzdálené elektrárny.

Význam komunitní energetiky vyzdvihla také přednáška profesora Lilliestama z IASS v Postupimi, který skupině účastníků prezentoval nejčerstvější výsledky svého výzkumu. Ze tří modelů transformované evropské energetiky vychází národní varianta nejhůře. Nejlepší poměr cena-výkon vychází z kombinace celoevropské sítě velkých elektráren využívajících nejpříznivější podmínky pro OZE (např.: atlantické pobřeží Irska pro vítr, rumunskou dunajskou nížinu pro slunce atd.) s lokálními soukromými a komunitními zdroji.

Díky lokálně budovaným a vlastněným OZE drží dnes v Německu samovýrobci důležitý podíl produkce energie, a i jinde v Evropě trend decentralizace energetiky postupuje. Ekologické výhody doplňují výhody socio-ekonomické a není tak divu, že komunitní obnovitelná energetika se těší široké podpoře veřejnosti. České ministerstvo průmyslu však mezitím připravuje návrhy, které s podporou komunitní energetiky nepočítají a OZE plánují podporovat jen v minimální nutné míře. I u české veřejnosti a místních samospráv se přitom stále častěji objevuje poptávka po lepších podmínkách pro rozvoj

komunitní energetiky obnovitelných zdrojů, kterým se tak daří hned za hranicemi. Byla by škoda na tento vlak příležitostí nenaskočít.

Filip Siblík, Hnutí DUHA

Lidé od Temelína

Lidé od Temelína – to je název knihy Antonína Pelíška a zároveň i akce, kterou v listopadu loňského roku uspořádal spolek Jihočeské matky v kulturním domě v Neznašově. Proběhlo zde autorské čtení a představení audioknihy „*Lidé od Temelína*“, kterou sdružení Jihočeské matky vydalo. Audioknihy představují v současnosti způsob, jak již nedostupné tituly, o které je zájem, poskytnout čtenářům. Audioverze je nyní díky internetu přístupná novým čtenářům – chceme je seznámit s dalším aspektem výstavby jaderných elektráren. Tím je také např. likvidace vesnic a osudy lidí, kteří museli své domovy opustit. O tomto tématu se příliš nemluví, a to především mezi mladou generací.

Lidé od Temelína není jediná kniha, která se zabývá tímto tématem. Před několika lety jsme zajistily vydání další knihy Antonína Pelíška „*A po nás planina*“ – knihy napsané podle vzpomínek kronikáře Františka Vrzáka.

Krajina kolem Temelína se zásadně proměnila, některé obce zmizely z mapy a obyvatelé byli nuceni se přestěhovat. Ve stávajících obcích žijí dnes lidé, kteří mnohdy netuší, jaká byla historie celého projektu elektrárny nebo jak zde vypadal život „před elektrárnou“. Knihy Antonína Pelíška jsou zejména o lidech, kteří se odmítali se stavbou elektrárny smířit a přibližují, jak bezohledně bylo v procesu budování elektrárny jednáno s vlastníky nemovitostí a pozemků.

Kde je možné knihy získat? Kniha „*A po nás planina*“ je v tištěné formě k dispozici v kanceláři Jihočeských matek a je možné ji objednat mailem na adrese jihoceske.matky@ecn.cz, audiokniha „*Lidé od Temelína*“ potom na webových stránkách www.lideodtemelina.cz. Zájemci budou mít také příležitost seznámit se nejenom s těmito knihami, ale i s autorem Antonínem Pelíškem. A to v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích, pobočce Vltava (Fr. Ondříčka 46 - Kulturní dům Vltava), 22. dubna od 17,30 hodin, kdy se uskuteční autorské čtení a beseda.

Monika Machová Wittingerová, Jihočeské matky

ZROZENO V KRASCI

Osmý ročník soutěže „Jihočeská ratolest“ – vítězové kategorie škol

Soutěž Jihočeská ratolest, kterou již poosmé ve spolupráci s Jihočeským krajem vyhlásila Krajská síť environmentálních center Krasec, z. s., zná své vítěze. Naleznete je na www.krasec.cz/jihoceska-ratolest. Postupně Vám je představujeme i v Ďáblíku. Dnes kategorie B, tedy soutěž škol.

Vítězné projekty Jihočeské ratolesti

1. Záchrana cenných biotopů v devastované části EVL Vrbenské rybníky
Účelem projektu, který realizuje a přihlásilo Gymnázium Jírovcova České Budějovice, je průzkum dosud zachovalých lokalit bývalého vojenského

cviště a následný dlouhodobý monitoring změn biodiverzity. Na třech lokalitách jsme na jaře 2017 provedli odstranění náletových dřevin, zajistili sečení vybraného lučního porostu a revitalizaci tůní (prohloubení, odstranění náletových dřevin). Hlavní práce provedla firma Lesy a rybníky města ČB s.r.o. Studenti odklízeli pořezané stromy a sařinu a snaží se stále udržet vybrané lokality bez náletových dřevin. Z projektu už vznikly tři kvalitní práce SOČ.

2. Stromek ke stromku a máme alej

Projekt realizovali žáci Gymnázia Písek, Komenského 89, ve spolupráci spolku Rozmanitá planeta, z. s. Cílem projektu bylo vysázet odrostlé stromky jírovce maďalu, které si žáci školy od semene sami vypěstovali, u místní komunikace Oslov – Tukleky.

3. Aktivizace Města Písek a píseckých základních škol k ochraně ptactva

Žáci ZŠ Cesta Písek podíleli na praktické ochraně přírody/ptactva ve městě polepováním skleněných zastávek vytvořenými obrázky či ptačími siluetami. K této činnosti se podařilo získat podporu místního odboru ŽP, a též i další ZŠ a zajistit jim metodickou podporu, materiály atp. MÚ pomáhal s koordinací výběru vhodných zastávek, domluvě s jejich majitelem, podílel na nákupu ptačích siluet a následně rozhodl, že bude povolovat výstavbu nových MHD zastávek pouze s již zabudovanými ochrannými prvky.

Tisková zpráva Krasce

PERLA ROKU 2019 - NOMINACE

„STAN by se trošku možná mohl zamést před vlastním prahem, jejich hlasování způsobilo přijetí zákona o ochraně přírody, který má za následek úmrtí lesů na Šumavě například.

Jan Zahradník, poslanec, místopředseda výboru pro životní prostředí (ODS)

(ČRo Radiožurnál, Ozvěny dne, 7.12. 2019)

„Ano, my jsme hrdí na to, že naši členové, ti obyčejní řadoví členové tady postavili třeba dvě jaderné elektrárny. Za třicet let máme základy pro další postavení, vybrané lokality. Kolik jaderných elektráren, když se o nich bavíme, nebo jak jsme v postupu dostavby, aspoň dostavby dalších bloků? Bavme se o dalších zařízeních a stavbách. Ano, říkalo se tomu stavby mládeže. Postavila se celá města.

Leo Luzar (KSČM)

(v rozpravě nad návrhem na zřízení Vyšetřovací komise PSP ČR pro vyhodnocení vlivu autoritářských režimů na vnitřní záležitosti českého politického systému, Poslanecká sněmovna, 18. 12. 2019)

„A vy víte, že právě CO₂ škodí nejvíc? V přízemní vrstvě je dominantní skleníkový plyn vodní pára. Tisíce bazénů v chatách a u rodinných domů jsou jejich novými emitenty...“

František Hrdlička, bývalý děkan Fakulty strojů ČVUT, člen vládní uhelné komise
(Z rozhovoru „Jaderné bloky by se měly stavět v severních Čechách, ne v Dukovanech“, <https://energyhub.eu/article/detail/314524>, 27. 11. 2019)

ZAOSTŘENO ENVIROSKOPEM

Vybrali jsme pro vás ze 400 různých tipů na výlety po Jihočeském kraji, které všechny najdete v databázi Envirooskop na webu www.envirooskop.cz. Jeho zpracovatelem je jihočeská Krajská síť environmentálních center KRASEC.

Naučná stezka Opatská (lat: 48.6218, lon: 14.3046)

Naučná stezka Opatská interpretuje kulturní dědictví vyšebrodského kláštera, spjaté s působivou okolní přírodou.

Naučná stezka se skládá ze dvou větví. Stezka Opatská I. vás provede po stopách řemesel a přírodních krás Hamerského údolí. Hned za vstupem do lesa narazíte na středověkou vodní stavbu – Opatský kanál, který dodnes prochází klášterem a pohání malou vodní elektrárnu. O kus dál se ponoříte do „chrámoví“ starého smíšeného lesa, který spolu s vodou a kameny uchovává zdejší přírodní dědictví. Nespoutaný Hamerský potok hledá cesty balvanitým korytem a vytváří přitom jedinečné scenérie. Podél břehů můžete objevit pozůstatky kamenické práce předků. Bouřlivé hlasy vody z dálky prozradí přítomnost kaskádovitých vodopádů sv. Wolfganga.

Stezka má 6 zastavení a odbočku k tajemnému místu s kapličkou nad pramenem. Stezka Opatská II. vás provede klášterním lesem po chodníku vyšebrodských opatů. Na pěti zastaveních přináší zajímavosti o místní přírodě, historii a technických památkách. Hned v prvním úseku se octnete mezi kamennou velrybou a dalšími fantastickými bytostmi ze žuly. Mezi druhým a třetím zastavením odbočuje úzká značená pěšina ke skalnatému vrcholku kopce. Během výstupu objevíte různé stopy po lámání a opracovávání kamene. U každého zastavení stezky můžete posedět na lavičce, uprostřed stojí zastřešený altán. Stezka není značena, vede po modré turistické značce.

Od vodopádů sv. Wolfganga můžete pokračovat na horu Vyklestilka s nádherným výhledem z vrcholové skály, odkud vás červená značka dovede k druhé větvi naučné stezky, nebo až k vyhlídkovému místu na temeni [Čertovy stěny](#). Opačným směrem dojdete od vodopádů po značených cestách k poutní kapli Maria Rast am Stein, k níž vede z vyšebrodského náměstí Křížová cesta.

Mimo hlavní turistické stezky můžete nahlédnout do venkovského života na [ekofarmě Křížové pole](#) a využít její zázemí pro aktivní dovolenou. Vyšebrodsko má status přírodního parku – chráněného území vyhlášeného pro ochranu krajinného rázu.

Časová náročnost: naučná stezka Opatská I. (délka 3,5 km) - 1 hodina, naučná stezka Opatská II. (délka 4,2 km) - 1,5 hodiny

Povaha terénu: Obě větve naučné stezky vedou po lesních cestách v členitém terénu, avšak bez prudkých stoupání nebo klesání.

Dostupnost: Východisko obou větví naučné stezky se nachází před vstupem do areálu kláštera ve Vyšším Brodu. Nejbližší vlaková zastávka Vyšší Brod, klášter je vzdálena necelých 500 metrů, stejnojmenná autobusová zastávka cca 100 metrů. Naučná stezka Opatská I. je okružní, zatímco druhá větev stezky vede jednosměrně a končí v lesním porostu nad Loučovicemi. Do Vyššího Brodu se můžete vrátit vlakem, busem nebo pěšky po dalších značených turistických trasách.

Kontakt: Správce stezky - Lesy ČR, s. p., Lesní správa Vyšší Brod, K Vltavě 416, 382 73 Vyšší Brod, e-mail: ls204@lesy-cr.cz

Odkaz na lokalitu na stránce Enviroskopu najdete zde: <http://www.enviroskop.cz/?naucna-stezka-opatska>

Vybrali pro vás Romana Panská a Edvard Sequens

Projekt Enviroskop je podpořen Jihočeským krajem.

Calla vás srdečně zve na besedu

Nový stavební zákon – katastrofa pro přírodu?

s Petrou Kolínskou z asociace Zelený kruh

Co přináší návrh nového stavebního zákona pro ochranu přírody a krajiny?
Jak se mají změnit možnosti občanů, vlastníků i úřadů? Promění se naše
příroda v developerské Eldorádo a naše města v betonové pouště bez
zeleně?

V úterý 21. ledna 2020

od 18:00 hodin

v klubu Horká vana, Česká ul. 7, České Budějovice

Více informací:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Fráni Šrámka 35, České Budějovice
tel.: 384 971 930, calla@calla.cz, <http://www.calla.cz>

Borovanské pondělky

Calla Vás srdečně zve na besedu

Skrytý potenciál veřejné zeleně

s Pavlem Chloubou
zahradnickým návrhářem, publicistou i praktikem

Stromy, keře, trvalky, letničky i trávníky kolem nás. Jak se ve svém městě cítit lépe a dopřát nejen dřevinám a rostlinám vše potřebné k jejich životu?

**Pondělí 17. února 2020 od 18:00 hodin
v Podzámčí, v prostorách
Komunitní školy Borovany**

Více informací:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Edvard Sequens

tel.: 602 282 399, edvard.sequens@calla.cz, www.calla.cz

Vstupné dobrovolné

Zelené úterky

Calla vás srdečně zve na besedu

Motýli jižních Čech

s entomologem Zdeňkem Hančem
(Agentura ochrany přírody a krajiny ČR)

Motýli patří k nejoblíbenějším a nejprozkoumanějším skupinám hmyzu. Mohou nám také leccos prozradit o změnách probíhajících v krajině. Autor nové knihy o jihočeských motýlech nám poví, jak jsou na tom v jižních Čechách.

V úterý 18. února 2020 od 17:30 hodin

v klubu Horká vana, Česká ul. 7, České Budějovice

Více informací:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Fráni Šrámka 35, České Budějovice
tel.: 384 971 930, calla@calla.cz, <http://www.calla.cz>

Tento projekt je spolufinancován Statutárním městem České Budějovice.

Lidé od Temelína

Beseda s autorským čtením Antonína Pelíška

Lidé musí občas ustoupit velkým stavbám. V jižních Čechách se to netýká jen vodních nádrží, ale i jaderné elektrárny Temelín. Jak její stavba ovlivnila osudy lidí i okolní krajinu? Jak se s ní dnes vyrovnávají dřívější obyvatelé zbořených obcí? Přijďte si poslechnout autora audioknihy Lidé od Temelína - Antonína Pelíška.

22. dubna 2020 od 17:30 hodin

V Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích, pobožce Vltava (Fr. Ondříčka 46 - Kulturní dům Vltava)

Akce je spolupořádaná Jihočeskou vědeckou knihovnou a občanským sdružením Jihočeské matky.

Žákovská ornitologická konference

Zajímá vás příroda, ptáci ve vašem okolí? Rádi bádáte nebo vás dokonce láká vědecká práce?

Pak neváhejte, přihlaste se na žákovskou ornitologickou konferenci a prezentujte výsledky své práce. Setkáte se s podobně naladěnými lidmi, podělíte se o své zážitky a načerpáte ze zkušeností ostatních. Vyzkoušíte si, že prezentace před úplně cizími lidmi nic není, že všichni jsou jen lidi a víc než vaše chyby je zajímaví vaše výsledky.

CO JE TO ZA AKCI?

Na této konferenci **pro žáky 2. stupně základních škol a studenty středních škol** mohou **jednotlivci i badatelské týmy** prezentovat výsledky své práce formou posteru či ústní prezentace.

Příspěvky studentů budou proloženy přednáškami odborníků, včetně přednášejících z Přírodovědecké fakulty UK, konference bude zakončena terénní exkurzí spojenou s ukázkou kroužkování ptáků. Součástí bude i soutěž o nejlepší příspěvek.

KDY A KDE?

Druhá žákovská ornitologická konference se uskuteční **18. 5. 2020** v Toulcově dvoře. Akce je jednodenní, v odpoledních hodinách terénní exkurze. Program bude upřesněn. Od roku 2020 se bude tato akce konat pravidelně, vždy ke konci školního roku.

PODMÍNKY ÚČASTI

Konference je určena pro žáky 2. stupně základních škol a studenty středních škol. Přihlásit se mohou jednotlivci i badatelské týmy s ornitologicky zaměřenými příspěvky.

Další informace a přihlášky (do 31. 1. 2020) na <https://www.birdlife.cz/co-delame/akce-pro-verejnost/konference-a-seminare/zakovska-konference-2020/>

Zpravodaj **Ďáblík** pro své členy a přátele vydává:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí

Naše adresa: Fráni Šrámka 35, 370 01 České Budějovice

Telefony: 384 971 930, 387 311 381 • **Fax:** 384 971 939

E-mail: calla@calla.cz • **Internet:** <http://www.calla.cz> • Calla je také na [Facebooku](#)

Naše konto: 3202800544 / 0600 GE Money Bank, pob. České Budějovice

IČO: 62536761

Články do dalšího čísla pošlete do 10. února 2020 na edvard.sequens@calla.cz.

Databázi odběratelů spravuje Romana Panská. Chcete-li se přihlásit k pravidelnému odběru **Ďáblíka**, pište na romana.panska@calla.cz. Nechcete-li naopak dostávat tento zpravodaj, napište nám a my Vás vymažeme z adresáře.

Všechna starší čísla občasniku **Ďáblík** najdete na webových stránkách Cally.

Líbil se Vám Ďáblík? Pomozte nám s jeho šířením!

Pošlete ho svým přátelům s nabídkou na pravidelný odběr do e-mailové schránky.

Můžete nám také přispět na vydávání.

Použijte číslo účtu 3202800544 / 0600 a variabilní symbol: 111.

Děkujeme!